

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

1 juli 2002

GEDACHTEWISSELING

**met vertegenwoordigers van de Bond Beter Leefmilieu en Broederlijk Delen,
over de impact van de energie-intensieve productie- en consumptiepatronen
van de industrielanden op de mondiale klimaatproblematiek (in het licht van de Rio+10
Conferentie – september 2002, Johannesburg)**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden
uitgebracht door de heer Eloi Glorieux**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Luc Van den Brande.

Vaste leden :

de heren Freddy Sarens, Walter Vandenbossche, Luc Van den Brande, Johan Weyts ;

de heren Louis Bril, Peter Gysbrechts, Jacques Laverge, Stefaan Platteau ;

de heren Karim Van Overmeire, Christian Verougstraete, Miel Verrijken ;

de heren Peter De Ridder, Patrick Hostekint ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Etienne Van Vaerenbergh.

Plaatsvervangers :

mevrouw Brigitte Grouwels, de heer Erik Matthijs, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heer Jef Van Looy ;

de heren Julien Demeulenaere, Didier Ramoudt, Marc van den Abeelen, Paul Wille ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Pieter Huybrechts, Luk Van Nieuwenhuysen ;

de heren Marcel Logist, Jacques Timmermans ;

de heer Eloi Glorieux ;

de heer Jan Roegiers.

DAMES EN HEREN,

In de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden werd op donderdag 20 juni 2002 een gedachtewisseling gehouden met de heer Bart Bode, hoofd van de studiedienst van Broederlijk Delen en mevrouw Saar Van Hauwermeiren, beleidsmedewerker Bond Beter Leefmilieu (BBL) over de impact van de energie-intensieve productie- en consumptiepatronen van de industrielanden op de mondiale klimaatproblematiek in het licht van de Rio+10 Conferentie in september 2002 in Johannesburg (Zuid-Afrika).

1. Toelichting door de heer Bart Bode, hoofd studiedienst Broederlijk Delen, namens Broederlijk Delen en Bond Beter Leefmilieu

De heer Luc Van den Brande, voorzitter : Ik heet onze gasten, mevrouw Saar Van Hauwermeiren, beleidsmedewerker van de Bond Beter Leefmilieu (BBL) en de heer Bart Bode, hoofd van de studiedienst van Broederlijk Delen, beide hartelijk welkom.

De heer Bart Bode : De toelichting die ik zal geven is namens Broederlijk Delen en Bond Beter Leefmilieu. Het dossier *‘Wij op grote voet. Wie draagt de gevolgen? Energiegebruik en klimaatsverandering’* kwam tot stand in december 2001. De koepel van milieuorganisaties BBL en de NGO Broederlijk Delen (als organisatie die werkt rond de Noord-Zuid-problematiek) hadden namelijk beslist om in de aanloop van de conferentie van Johannesburg samen campagne te voeren. Duurzame ontwikkeling, wat overigens diverse aspecten van de samenleving omvat, vraagt immers tegelijk een internationale en regionale aanpak.

Omdat wij van mening zijn dat het voor de verhoging van de politieke druk niet volstaat om de beleidsmakers zelf bewust te maken, hebben wij onze campagne ook op de Vlaamse bevolking gericht. Wij kozen daarbij niet voor een klassieke petitie, maar zetten de actie *‘Hectaren sparen’* op, die meteen de kern van het probleem belicht. Mensen werden uitgenodigd om te kijken welke besparingen op het consumptie- en productiegedrag mogelijk waren binnen hun eigen levensstijl. Het resultaat bedroeg enkele voetbalvelden, wat wij ook zullen bekendmaken ter gelegenheid van Johannesburg.

Als vertrekpunt hanteren wij één van de principes van Rio 1992, met name dat alle landen de verant-

woordelijkheid voor het klimaat van de aarde delen, zij het op uiteenlopende wijze. In onze eigen samenleving botsen wij voortdurend op de grenzen van de draagkracht. Er moeten zeker vraagtekens geplaatst worden bij de groeistrategie, zowel in het Noorden als in het Zuiden. De bereidheid om effectief welvaart te creëren in het Zuiden heeft hoe dan ook een weerslag op onze levenswijze. We moeten de discussie over kwaliteit en kwantiteit aandurven. Het is immers bekend dat de veralgemening van het noordelijke consumptie- en productiegedrag een oppervlakte vereist gelijk aan zes aardes. Ethisch gezien kunnen we ons niet veroorloven om aan het Zuiden te zeggen dat jammer genoeg alles reeds is opgebruikt. De nodige milieugebruiksruimte, een totaalconcept dat sociale, economische en ecologische aspecten verenigt, moet daarom in de eerste plaats in het Noorden worden gevonden. Wij moeten *beter* verkiezen boven *meer*.

We hebben ons dossier in het bijzonder toegespitst op klimaat en energie. Deze elementen zijn immers cruciaal voor duurzame ontwikkeling. Voor de klimaatproblematiek bestaat er een afzonderlijk forum : the conference of the parties, die aan de basis heeft gelegen van het protocol van Kyoto.

De hoge CO₂-uitstoot is vooral een gevolg van de productie- en consumptiepatronen in het Noorden. Het Zuiden draagt echter in belangrijke mate de gevolgen. Er zal dan ook een aantal maatregelen moeten genomen worden in het Noorden. We hebben ons dossier opgesteld in het kader van de voorbereidingen voor de milieutop in Johannesburg. We zijn zeer blij dat de conferentie in Johannesburg niet zoals Rio over milieu en ontwikkeling gaat, maar wel over duurzame ontwikkeling. Dat maakt een holistische visie mogelijk. Het nadeel is dat alle huidige wereldproblemen worden aangekaart.

De resultaten van de conferentie op Bali, de laatste voorbereiding op Johannesburg, waren teleurstellend : er werd geen voorakkoord bereikt. Nog meer dan 150 paragrafen staan open voor onderhandeling. Anderzijds was de conferentie van Bali ook geen mislukking.

We hopen dat de federale overheid en de gewesten voldoende druk zullen uitoefenen om Johannesburg tot een succes te helpen maken. Johannesburg moet de conferentie van RIO+ (“plus”)10 worden, en niet die van RIO- (“min”)10. Er is nog voldoende tijd om druk uit te oefenen om resultaten te kunnen halen op het vlak van duurzame ontwikkeling.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Eloi Glorieux : Ik was blij verrast door het initiatief van de BBL en van Broederlijk Delen. Ik heb zelf deelgenomen aan het "hectaren sparen" en dus ook getracht bewust daar naar te leven. De informatie van het hectaren sparen initiatief is een zeer handige handleiding om het eigen energieverbruik te minderen.

Wat kan de Vlaamse overheid concreet doen in het kader van de voorbereiding van de top van Johannesburg ? Het energiebeleid inzake de invoering van hernieuwbare energiebronnen van de laatste drie jaar heeft voor een kentering gezorgd. Het beleid inzake energiebesparingen en efficiënter energiegebruik blijft echter nog steeds in gebreke. Welke suggesties hebt u in dit verband ?

Mevrouw Marleen Van Den Eynde : Hoe wil u voor meer welzijn zorgen in het Zuiden ? Alhoewel iedereen daar voor is gewonnen, kan men zich afvragen waarom dat ten koste zou gaan van de welvaart in het Noorden. Vindt u dat het Noorden schuld heeft aan de problemen van het Zuiden ?

De energie-intensieve productie- en consumptiepatronen van het Noorden zouden een nefaste invloed hebben op het Zuiden. Kunt u daar concrete voorbeelden van geven ? Welke maatregelen kan Vlaanderen nemen ?

De heer Freddy Sarens : Het is belangrijk dat we als parlementsleden geconfronteerd worden met de maatschappelijke acties en dat we duiding krijgen over de doelstellingen ervan. Niet iedereen blijkt er immers al van overtuigd dat we in het Noorden ruimte moeten maken als we het Zuiden een oplossing willen bieden.

Wat wordt er, in het licht van de conferentie in Johannesburg, concreet van ons verwacht ? Welke rol kunnen de parlementsleden spelen ?

Dat de aandacht tegelijk gericht wordt op ontwikkelingssamenwerking en de milieuproblematiek, vind ik een goede combinatie.

De heer Jos Bex : Van de bekommernis voor de milieuproblematiek die tijdens plenaire vergaderingen van het Vlaams parlement zo vaak beleden wordt, valt nog weinig te merken bij de gedachtewisseling over dit onderwerp als ik hier het geringe aantal aanwezige parlementsleden zie.

In uw brochure geeft u inzake de internalisering van de kosten slechts enkele concrete actiepunten

aan, terwijl een strategische visie ontbreekt. Dat is niet goed. We moeten een duidelijk onderscheid maken tussen : primo internalisering van de milieukosten ; secundo BTW en andere manieren waarop de overheid geld binnenhaalt om haar werk te kunnen doen ; en tertio heffingen die als sturend instrument kunnen gebruikt worden om een doeltreffend milieubeleid af te dwingen. Precies door de milieukosten niet te internaliseren, hebben we jarenlang schuld opgebouwd op de kap van de toekomstige generaties en het Zuiden.

Mevrouw Isabel Vertriest : In het kader van de conventie rond biodiversiteit is vandaag in commissie een belangrijk voorstel van decreet inzake het natuurbehoud goedgekeurd.

Ik heb de indruk dat de rechten van de inheemse volkeren enigszins verdwenen zijn uit de agenda. Klopt dat ? Dat de rechten van de inheemse volkeren de jongste jaren maar al te vaak worden geschonden door de grote (olie-en mijnontginnings-) maatschappijen, moet in Johannesburg beslist een belangrijk aandachtspunt zijn.

De heer Stefaan Platteau : Uw visie verschilt van wat we hier geregeld te zien en te horen krijgen : ze is interessant en verfrissend.

Hoe kan het waterprobleem in de toekomst meer onderzocht worden ? Al jaren ergert het me mateeloos dat het Noorden het water verspilt, terwijl er daaraan een tekort is in het Zuiden.

3. Toelichting door mevrouw Saar van Hauwermeiren, beleidsmedewerker Bond Beter Leefmilieu (BBL)

Mevrouw Saar Van Hauwermeiren : De BBL heeft al geruime tijd een denkkader ontwikkeld rond de internalisering van de milieukosten. Meer informatie hierover kan u vinden in het beleidscahier van BBL over een duurzaam belastingstelsel "Naar een groene fiscaliteit" dat vorig jaar verspreid werd. In het dossier rond de klimaatsproblematiek hebben we echter inderdaad slechts enkele voorbeelden gegeven van instrumenten die de externe kosten kunnen internaliseren.

Wij pleiten voor een vergroening van de fiscaliteit. De fiscale druk moet verschuiven van arbeid naar milieu. Belastingen moeten ook dienen om duurzame ontwikkeling te stimuleren. Het is volgens ons immers niet zo dat er enerzijds belastingen zijn om de staatskas te financieren en anderzijds heffingen om het gedrag in een meer duurzame richting te

gaan sturen : de belastingen zelf moeten hervormd worden.

De belastingdruk op energie in België is bijvoorbeeld bij de laagste in Europa. Die moet opgetrokken worden tot op het niveau van de ons omringende landen. Dat zou meer inkomsten opleveren, waardoor de belasting op arbeid kan verlaagd worden.

Ik verwijs ook naar het federale plan voor duurzame ontwikkeling. Daarin staat dat de overheid een inventaris zal maken van alle fiscale maatregelen die strijdig zijn met duurzame ontwikkeling en dat ze een aantal bijstellingen zal doen, ondermeer : een CO2-belasting invoeren, een BTW-differentiatie doorvoeren en de autokosten variabiliseren. Vlaanderen moet er bij de federale overheid op aandringen om die maatregelen ook daadwerkelijk door te voeren.

4. Opmerkingen van de leden en repliek van de sprekers

De heer Jos Bex : We denken totaal verschillend over deze zaak. U wil de fiscaliteit gebruiken om milieumaatregelen af te dwingen. Ik zeg daarentegen dat er een duidelijk onderscheid moet gemaakt worden tussen drie aspecten. Ten eerste moet de milieukost geïnternaliseerd worden : de schade die de vervaardiging van een product toebrengt aan het milieu moet verrekend worden in de verkoopprijs van dat product. Dat heeft niets te maken met BTW, accijnzen of heffingen. Als het gaat om een uitgestelde schade, moeten er fondsen voor gecreëerd worden op het moment dat het product aan de man gebracht wordt. Daarnaast is er de fiscaliteit. Ik ben het er mee eens dat er daarin verschuivingen nodig zijn maar hier betreft het inkomsten die de staat nodig heeft om zijn werk te kunnen doen. Ten derde zijn er de heffingen : die zijn echt milieusturend.

Fiscale maatregelen en internalisering van de effectieve kosten mogen dus niet met elkaar vermengd worden. Over dat laatste is echter nog maar bitter weinig nagedacht : we wentelen de milieukost nog altijd op de volgende generaties en op de Derde Wereld af.

Mevrouw Saar Van Hauwermeiren : Het ene sluit het andere niet uit. De instrumenten zijn een manier om te beginnen met de internalisering van de externe kosten. Voor heel veel milieuproblemen kunnen de externe kosten niet berekend worden. Hoe gaat men bijvoorbeeld het uitsterven van be-

paalde diersoorten of de woestijnvorming berekenen ? De prijzen moeten zodanig aangepast worden dat ze effectief tot een gedragswijziging leiden. Men kan de prijzen verhogen door in te grijpen door heffingen, ecotaksen, energiebelastingen en accijnsverhogingen.

De heer Jos Bex : Men kan de kosten die een bepaald product veroorzaken, perfect berekenen en die mee in de prijs verrekenen.

Mevrouw Saar Van Hauwermeiren : Hoe gaat men een bedrijf verplichten om de kosten niet af te wentelen op het milieu en die effectief op te nemen in de productieprijs ?

De heer Jos Bex : Dat is de fundamentele discussie die gevoerd moet worden. Het lost niets op om alleen met fiscale maatregelen te werken maar men moet ook proberen om tot een reële kostprijs van de producten te komen en die aan de consument door te rekenen.

Mevrouw Saar Van Hauwermeiren : De reële kostprijs kan ook totstandkomen door een heel strenge aansprakelijkheidsregeling. Er moet een ideale mix zijn van instrumenten. We hebben in het dossier de nadruk gelegd op economische instrumenten omdat de milieubelastingen in ons land zodanig laag zijn in vergelijking met de omringende landen. Er staan uiteraard nog andere instrumenten ter beschikking, maar we hebben een enorme achterstand in te lopen.

De heer Luc Van den Brande, voorzitter : De vraag is wat de Vlaamse overheid kan doen ? Een belangrijk aspect is het bewustmakingsproces dat niet in wetten of decreten kan omgezet worden. Kan u daarover iets zeggen ?

De heer Bart Bode : Op het moment dat het dossier werd gemaakt, waren klimaat en energie zeer actueel. Daarom ligt daar de nadruk op. Daarnaast willen we evenwel ook aandacht besteden aan andere aspecten van duurzame ontwikkeling, onder meer de problemen van inheemse volkeren op internationaal niveau. Die staan jammer genoeg op een afgezwakte wijze in de teksten voor Johannesburg maar we proberen daarop toch meer de nadruk te leggen. Voorts stellen we binnen het sociaal forum een aantal specifieke initiatieven in verband met water voor.

Wat verwachten we van de Vlaamse overheid ? We kunnen mensen aanzetten tot bewustwording en een aantal vrijwillige initiatieven laten nemen met betrekking tot hun eigen consumptiegedrag. Daar-

naast moet het beleid een aantal concrete maatregelen nemen om het gedrag bij te sturen. We kunnen niet verwachten dat iedereen vrijwillig zijn gedrag zal aanpassen.

We kunnen er niet omheen dat er effectief een herverdeling moet gebeuren van de milieugebruiksruimte. Het gaat niet over minder welzijn. Er is een verwarring tussen kwaliteit en kwantiteit. Zo zal men niet plots minder water ter beschikking hebben, maar kan men het omgaan met water bijsturen door een aantal specifieke beleidsmaatregelen zonder dat er een invloed is op de kwaliteit van het leven. Beleidsmakers hebben daarvoor een instrumentarium op diverse beleidsniveaus.

De heer Luc Van den Brande, voorzitter : Zowel een persoonlijke inbreng als beleidsmaatregelen zijn noodzakelijk. Er zijn verschillende opties mogelijk. Er zijn al afspraken gemaakt om daarover te discussiëren in gezamenlijke commissies, onder meer met die van Leefmilieu en Infrastructuur.

De heer Jacques Timmermans : Volgende week vrijdag is er een publiek forum van de SERV over het Klimaatplan. We willen daarop anticiperen met een eerste gedachtewisseling met de Vlaamse minister bevoegd voor leefmilieu op donderdag om de volksvertegenwoordigers te informeren. Na de goedkeuring door de regering zullen we in de drie commissies een evaluatie maken.

Mevrouw Isabel Vertriest : Het lijkt me interessant dat ook het Vlaams Parlement zou werken aan een vermindering van de ecologische voetafdruk.

De heer Luc Van den Brande, voorzitter : Wat de persoonlijke attitude betreft, wil ik nog zeggen dat dergelijk collectief bewustzijn iets is dat nog moet groeien. De overheid is niet de enige die iets kan doen. Ik dank de twee organisaties voor hun samenwerking. Verder wens ik de sprekers te danken voor hun inzet en voor hun gedegen uiteenzetting. Ik wens u nog veel succes en daadkracht toe.

De verslaggever,

De voorzitter,

Eloi GLORIEUX

Luc VAN DEN BRANDE
